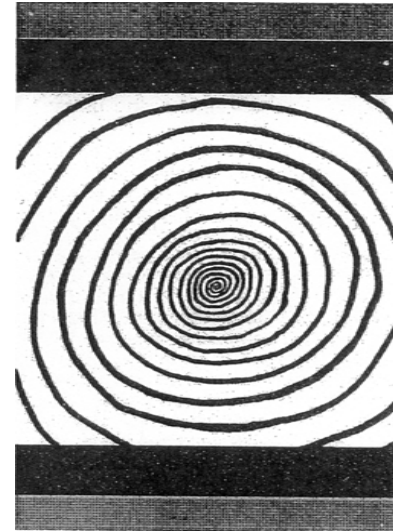

ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ

ਸਮੁੱਚੀ ਕਵਿਤਾ : ਸੈਂਚੀ ਪੰਜਵੀਂ

2003 ਤੋਂ 2014 (ਕੈਨੇਡਾ)

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

- ਕਵਿਤਾ** : ਦਿਲ ਦਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਡੂੰਘੇ, ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਵਿਚ ਚੋਰ, ਬਿੰਦੂ, ਮੌਨ ਹਾਦਸੇ, ਦਿਲ-ਟ੍ਰਾਂਸਪਲਾਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਹਿਰ ਜੰਗਲੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਵਾਰੀ, ਜਲ ਭਰਮ-ਜਲ, ਚਿੱਟੇ ਕਾਲੇ ਧੱਬੇ, ਸੀਮਾਂ ਆਕਾਸ਼, ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ, ਆਪਣੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼, ਸੂਰਜ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ, ਗੰਢਾਂ, ਸ਼ਬਦੋਂ ਪਾਰ, ਪੱਤਰ ਤੇ ਦਰਿਆ, ਛਾਵਾਂ ਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ, ਬਾਜ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ, ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ, ਨਿਹੱਦ ਦਾ ਗੀਤ
- ਸਮੁੱਚੀ ਕਵਿਤਾ** : ਅਕੱਥ-ਕਥਾ, ਸੈਂਚੀ ਪਹਿਲੀ, 1955-66 (ਭਾਰਤ), ਵਣ-ਵਾਣੀ, ਸੈਂਚੀ ਦੂਜੀ, 1967-74 (ਕੀਨੀਆ), ਪਿਆਸਾ ਬੱਦਲ, ਸੈਂਚੀ ਤੀਜੀ 1975-86 (ਕੈਨੇਡਾ), ਸ਼ਬਦ ਸਾਗਰ, ਸੈਂਚੀ ਚੌਥੀ, 1986-2003 (ਕੈਨੇਡਾ), ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਸੈਂਚੀ ਪੰਜਵੀਂ, 2003-2014 (ਕੈਨੇਡਾ)
- ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ** : ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ, ਦਰ ਦੀਵਾਰਾਂ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ, ਚੌਕ ਨਾਟਕ, ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਸਿਫਰ ਨਾਟਕ, ਤਿੰਨ ਨਾਟਕ : ('ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ', 'ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ' ਤੇ 'ਪਛਾਣ ਨਾਟਕ'), ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ, ਮਥੋਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ, ਚੱਕਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ
- ਸਮੁੱਚਾ ਨਾਟਕ** : ਮੰਚ ਨਾਟਕ (1974-1990), ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-1 (1974-1983), ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-2 (1984-1987), ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-3 (1990-2005), ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-4 (2008-2010)
- ਤ੍ਰੈਲੜੀ ਨਾਟਕ** : ਸੂਰਜ ਨਾਟਕ (1974-1983),
ਨਾਟਕ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ : ਦੋ ਨਾਟਕ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ
- ਕਹਾਣੀ** : ਚਰਾਵੀ, ਜੁਰਮ ਦੇ ਪਾਤਰ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜੰਗਲ, ਕੋਨ ਪ੍ਰਤੀਕੋਨ, ਮੈਲੀ ਪੁਸਤਕ, ਜਿੱਥੇ ਦੀਵਾਰਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਲਚਰ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਟਾਪੂ, ਗੋਰੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ
- ਸਮੁੱਚੀ ਕਹਾਣੀ** : ਅਘਰਵਾਸੀ (1955-1984), ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ (1955-2005)
- ਚਰਚਤ ਕਹਾਣੀ** : ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ (1955-1989)
- ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਕਹਾਣੀ** : ਖੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿੰਜਰੇ (1955-2000), ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਇਸਤਰੀ ਮਰਦ ਪ੍ਰਸੰਗ), ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ-2 (ਬ੍ਰਹਮੰਡਕ ਸਰੋਕਾਰ)
- ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ** : ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼
- ਵਾਰਤਕ** : ਮੇਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ, ਐਟਸੈਟਰਾ-2, ਐਟਸੈਟਰਾ-3, ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ, ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਤ (ਸਾਹਿਤਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜੀਵਨੀ), ਐਟਸੈਟਰਾ-4
- ਸਮੀਖਿਆ** : ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ੀਲ ਕਾਵਿ-ਦਰਪਨ, ਮੇਰਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ-ਲੋਕ, ਐਟਸੈਟਰਾ-1, ਮੇਰਾ ਥੀਏਟਰ ਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ
- ਸੰਪਾਦਨ** : ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਕਵਿਤਾ ਸਨਮੁਖ, ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ, ਪਰਵਾਸੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ (ਅਭਿਨੰਦਨ ਗ੍ਰੰਥ), ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ-2
Wind Song (Poetry), Wind Song-2 (Poetry)
- ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ** : Restless Soul (Poetry)
Cosmic Symphony (Short Stories)
- ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ** : The Rebel Sound (Poetry)
- ਸਾਂਝੀਆਂ** : The Voices of Dissent (Poetry), Green Snow (Poetry)
- ਹਿੰਦੀ** : ਅੰਧੇਰਾ ਯੁਕਲਿਪਟਸ ਔਰ ਆਗ (ਕਹਾਣੀਆਂ), ਸੂਰਜ ਕਾ ਤਕੀਆ (ਕਵਿਤਾ)।
- ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ (ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)**
- ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ** : ਗੰਢਾਂ, ਸ਼ਬਦੋਂ ਪਾਰ, ਪੱਤਰ ਤੇ ਦਰਿਆ
- ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ** : ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਚੋਗ (1974-89)
- ਚੋਣਵੀਂ ਕਹਾਣੀ** : ਖੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿੰਜਰੇ (1955-2000)
- ਸਮੁੱਚਾ ਨਾਟਕ** : ਮੰਚ ਨਾਟਕ (1974-1990), **ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ** : ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ

ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ

ਸਮੁੱਚੀ ਕਵਿਤਾ : ਸੈਂਚੀ ਪੰਜਵੀਂ
2003 ਤੋਂ 2014 (ਕੈਨੇਡਾ)

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ

ਪਲੱਈਅਰ ਗਾਰਡਨ ਮਾਰਕਿਟ,
ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ, ਦਿੱਲੀ-110 006

PIND BRAHMAND

Collected Poetry : Volume 5 (2003 to 2014)- Canada

A collection of Poetry

Written by : **Ravinder Ravi (R. S. Gill)**

© Ravinder Ravi

116 - 3530 Kalum Street

Terrace, B.C., Canada V8G 2P2

Telephone : (250) 635 4455

E-mail: ravi37@telus.net and r.ravi@live.ca

My Personal Blog/Website : www.ravinder-ravi.com

Art : K.S. Manupuria, (India) and Donna Caplette (Canada)

Photographs : Raj Shergill (Detroit, Michigan, U.S.A.)

Typesetting : Kuldeep Singh (India) (M. 9811544085)

ਰੂਪਕਾਰ : ਕੇ. ਐੱਸ. ਮਾਨੁਪੁਰੀਆ

ਫੋਟੋ : ਰਾਜ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ (ਡੈਟਰੋਇਟ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਅਮਰੀਕਾ)

ਟਾਈਪਸੈਟਿੰਗ : ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਭਾਰਤ) (ਮੋ. 9811544085)

First Edition : 2015

ISBN 978-81-7116-000-0

PRICE : Rs. 000.00

Published by :

NATIONAL BOOK SHOP

Pleasure Garden Market, Chandni Chowk, Delhi-110006

Ph. : 011-23264342, 64529291 Email: nbs.bookstore@gmail.com

ਪ੍ਰਿੰਟਰ

ਬੀ. ਕੇ. ਆਫਸੈੱਟ ਦਿੱਲੀ-110032

Dedicated to

My student

Santokh (Sam) Singh Kodial

who completed the Project of My Blog/Website :

www.ravinder-ravi.com

ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕੁਵੈਲ ਦੇ ਨਾਂ

ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਲਾਗ/ਵੈਬਸਾਈਟ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ

www.ravinder-ravi.com

ਤਰਤੀਬ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਬਿਓਰਾ	0
ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ : ਆਰੰਭਕ-ਸ਼ਬਦ	0

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ : (2013-14 ਅਤੇ 1969-1978)

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ : ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ - ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ (ਕਲਮੀਂ ਚਿਤਰ) : 2013

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ	0	ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਸਿਰਜਣਾ'	0
ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ	0	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	0
ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ	0	ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਅਕਸ'	0
ਡਾ. ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਰੰਧਾਵਾ	0	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ	0
ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ	0	ਮਨਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ	0
ਅਜੀਤ ਕੌਰ	0	ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	0
ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ	0	ਚਰਨ ਸਿੰਘ	0
ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ	0	ਮਨਜੀਤ ਮੀਤ	0
ਗੁਰੂਮੇਲ (ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੱਧੂ)	0	ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ :	
		ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ (ਸਵੈ-ਚਿਤਰ)	0

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ (ਕਲਮੀਂ ਚਿਤਰ) : 1969-1978

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ	0	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ	0
ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ	0	ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ	0
ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ	0	ਸਰਬੰਸ	0
ਅਜਾਇਬ ਕਮਲ	0	ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ	0
ਜਗਤਾਰ	0	ਅਵਤਾਰਜੀਤ	0

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ	0	ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ	0
ਰਵਿੰਦਰ ... ਰਵੀ (ਸਵੈ ਚਿਤਰ)	0	ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ	0
ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ	0	ਸ. ਸ. ਮੀਸ਼ਾ	0
ਮਹਿਰਮ ਯਾਰ	0	ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗ	0
ਸੁਖਪਾਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹਸਰਤ	0	ਬਰਿੰਜ ਕੋਸ਼ਕ	0
ਅਤਰ ਸਿੰਘ	0	ਤਰਸੇਮ ਪੁਰੇਵਾਲ	0
ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ	0	ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ :	0
ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ	0	ਖਾਲੀ ਪਿਆਲਾ (ਸਵੈ ਚਿਤਰ)	0

ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ (2010-20130)

ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ : ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ -ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ			
ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ	0	ਭਾਰਤ :ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ	0
ਰੁੱਤਾਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼	0	ਬਾਲੀਵੁੱਡ : ਨਾਇਕ ਤੇ ਖਲਨਾਇਕ	0
ਸੁੱਕੀ ਨਦੀ ਦਾ ਗੀਤ	0	ਖਪਤ-ਸੱਭਿਆਚਾਰ :	
ਇਕ ਸੂਰਜ ਹੋਰ	0	ਬਦਲਦੇ ਸੰਦਰਭ	0
ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ	0	ਯੁੱਧ ਦੀ ਸ਼ਤਰੰਜ	0
ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਤਾਸ਼	0	ਕੁਕਨੂਸ : ਤ੍ਰੈਕਾਲੀ ਚਿਤਰਪਟ	0
ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਘਰ	0	ਆਤਮ-ਘਾਤੀ ਬੰਬ	0
ਉਮਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ	0	ਚਿੜੀ ਵਰਗੀ ਕੁੜੀ	0
ਵਿਆਹ	0	ਬੀਜ ਦੇ ਮੌਸਮ	0
ਮੰਮੇਂ	0	ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ : ਅਧੂਰੀ ਵਿਥਿਆ	0
ਇਹ ਦੀਵਾ ਤੇਰੇ ਨਾਂ	0	ਮੋਬਾਇਲ ਟਾਪੂ	0
ਸੱਸੀ, ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੇ ਹੀਰ ਦੀ		ਸੱਸੀ, ਸੂਰਜ, ਥਲ	0
ਊਲ ਜਲੂਲ ਤਸਵੀਰ	0	ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸੁਨਯਤਾ	0
ਉੱਤਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ	0	ਨੰਗੇਜੀ ਸਿਖਰ-ਸੰਤੋਖ	0
ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ	0	ਇਕ ਬੇਨਾਮ ਇਸ਼ਕ	0
ਵਣ ਨੂੰ ਬਚਾਓ	0	ਮਾਨਸਕ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦਾ ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ	0
ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਪਿਆਸ	0	ਤੇ ਨਵੀਂ ਨਸਲ	0
'ਮੈਂ-ਕੁ-ਭਰ' ਅਸਮਾਨ	0	ਨਵਾਂ ਵਰ੍ਹਾ : ਲਾ-ਪਤਾ	0
ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ	0	ਬਿਨ ਦਰੋਂ ਦੀਵਾਰ	0
ਅਮਰੀਕਾ : ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ	0	ਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਵਾਂ :	
ਗੈਂਗ ਰੇਪ	0	ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸਕੇਪ	0

ਬਾਜ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ : ਕਵਿਤਾਵਾਂ (2007-2010)

ਬਾਜ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ : ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ -ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ			
ਬਾਜ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ	0	ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮ :	
ਮੇਰਾ ਸੂਰਜ	0	ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸਕੇਪ	0
ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇ	0	ਸੀਤ ਯੁੱਗ	0
ਕੰਪਾਂ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਪਿੰਜਰੇ	0	ਰੀਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ	0
ਵਿਸ਼ਵ-ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਮੌਸਮ :		ਕਲਾਕਾਰ : ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਚਿਤਰ	0
ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸਕੇਪ	0	ਬੇਕਾਰੀ : ਹਵਾ, ਫੁਲ ਤੇ ਪਾਣੀ	0
ਦਰਜ਼ੀ	0	ਸੜਕ ਦੇ ਕੰਢੇ	0
ਕੈਨਵਸ ਤੇ ਬਿੰਦੂ	0	ਆਰਥਕ ਮੰਦਵਾੜਾ :	
ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ	0	ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸਕੇਪ	0
ਪਾਰ-ਗਾਥਾ	0	ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਰੁੱਤ	0
ਨਾਇਕ ਤੇ ਖਲਨਾਇਕ	0	ਆਬਸ਼ਾਹ : ਇਕ ਦੁਖਾਂਤ	0
ਗੁਮਸ਼ੁਦਾ ਰਸਤੇ	0	ਬੁਢਾਪਾ : ਇਕ ਬਿੰਬ-ਸਕੇਪ	0
ਚੈੱਕ-ਮੇਟ	0	ਖੜੋਤ : ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸਕੇਪ	0
ਇਕ ਸ੍ਰੈ-ਚਿਤਰ	0	ਰਾਵਣਾਂ ਦਾ ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ	0
ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ :		ਮਸ਼ੀਨ ਕਲਚਰ	0
ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸਕੇਪ	0	ਦਾਵਾਨਲ ਦਾ ਮੌਸਮ	0
ਵਿਮਾਨ ਦੀ ਦੁਨੀਆ	0	ਭੂਤ ਨਗਰ	0
ਮੈਟਰੋ ਦਾ ਸਫ਼ਰ	0	ਤਕਨੀਕੀ ਬਸਤੀਆਂ	0
ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਦਰਾੜਾਂ	0	ਚੁੱਪ ਦਾ ਸ਼ੋਰ	0
ਬੀਤਣ ਤੇ ਰੁਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ	0	ਸੌ ਸਾਲ ਬਾਅਦ	0
ਰੁੱਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ	0	ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਮੱਥੋਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ"	
ਦਿਲ ਦਾ ਕਿੱਸਾ	0	ਦਾ ਥੀਮ ਗੀਤ	0
ਦਿਲ : ਬਿਜਲੀ ਝਟਕੇ	0	ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ"	
ਮਾਨਸਕ ਦਬਾਅ	0	ਦਾ ਥੀਮ ਗੀਤ	0
ਅਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ :		ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ"	
ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸਕੇਪ	0	ਦੀ ਇਕ ਬੋਲੀ	0
ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ :		ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ"	
ਇਕ ਚਿਤਾਵਨੀ	0	ਦੀ ਕਵਾਲੀ	0

ਛਾਵਾਂ ਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ (2003-2007)

ਛਾਵਾਂ ਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ : ਆਰੰਭਕ ਬੋਲ —ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ	0		0
ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ	0	ਪਿੰਡ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚਕਾਰ	
ਸਮੇਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ	0	ਲਟਕਦੇ ਪਰਵਾਸੀ	0
ਕਾਵਿਕਤਾ	0	ਉਮਰ ਦੀ ਢਲਾਣ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ	0
ਬੇ-ਬੀਜ ਰੇਤਾ	0	ਭੂਗੋਲੇ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਲੋਕ	0
ਛਾਵਾਂ ਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ-1	0	ਸਮਾਨ-ਅੰਤਰ ਰਿਸ਼ਤੇ	0
ਛਾਵਾਂ ਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ-2	0	ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ	0
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਛਾਵੇਂ	0	ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ	0
ਯੁੱਧ	0	ਰੁੱਤ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੀ	0
ਕੱਚ ਸੱਚ	0	ਸਾਧਾਰਨ ਆਦਮੀ	0
ਖਿਡੌਣੇ ਬਿਖਰ ਗਏ	0	ਕਿੱਤਾਕਾਰੀ ਮੁਸਕਾਨ	0
ਇਕ ਬਿਰਧ ਪਾਤਰ ਦੀ ਫੈਂਟਸੀ	0	ਰੌਸ਼ਨੀ	0
ਤ੍ਰੈਕਾਲੀ ਯੁੱਧ	0	ਰੇਤ	0
ਅੱਠ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸਕੇਪ	0	ਰੱਦੀ	0
ਕੰਧਾਂ	0	ਉਦੈ, ਅਸਤ	0
ਢਲਦੀ ਉਮਰ :		ਲੋਹ-ਖੋਲ	0
ਸੱਤ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸਕੇਪ	0	ਪਾਣੀ ਤੇ ਭਾਫ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ	0
ਉੱਤਰ-ਆਧੁਨਿਕ	0	ਬੇਕਾਰ ਆਦਮੀ	0
ਅੱਥਰੂਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ	0	ਗੁਰਬਤ	0
ਬੋਲੀ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਗੁਆਚੇ ਸ਼ਬਦ	0	ਸਭੱਯ ਵਣ	0
ਬਾਪ : ਇਕ ਆਦਿ-ਕਥਾ	0	ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਲੋਕ	0
ਪੰਛੀ, ਮੱਛੀਆਂ ਤੇ ਮੈਂ : 2006 ਦੀ		ਇਕੱਲ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਂਡ	0
ਹਿੰਦ-ਪਾਕ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ	0	ਰਾਜੀ ਆਤੰਕਵਾਦ	0
ਦਰਾੜਾਂ	0	ਦਹਿਸ਼ਤ ਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ	0
ਸੁੰਗੜਦੇ ਮੌਸਮ	0	ਆਤੰਕਵਾਦ ਬਨਾਮ	
ਦਾਣੇ ਦਾ ਜਨਮ	0	ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਤੇ ਫਲਸਤੀਨ	0
ਮੌਸਮਾਂ ਦੇ ਹਾਣੀ	0	ਅਮਰੀਕਾ : ਇਕ ਫੈਂਟਸੀ	0
ਜੜ੍ਹ-ਗੀਣਤਾ ਵਲ ਵਧਦੇ ਕਦਮ	0	ਜ਼ਿੰਦਗੀ : ਤਿਓਹਾਰ	0
ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਚਿੰਤਨ	0	ਸੁਨਾਮੀਂ	0
ਸ਼ਬਦ-ਸਮਾਧੀ	0	ਆਵੇ, ਬੈਠੋ	0
ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ	0	ਸਿਰਨਾਵੇਂ	0
ਮਹਾਂ ਪਰਲੋ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	0	ਮਾਡਰਨ ਕਾਫ਼ੀ	0
ਦਿਲ ਦੀ ਬਾਤ ਅਲਹਿਦੀ	0	ਆਦਿ ਅੰਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ	0

“ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ” ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ

ਛਾਵਾਂ ਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ -ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਿੰਦਰ (ਕੈਨੇਡਾ)			
ਤੇ ਆਸ਼ਕ ਰਹੀਲ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)			0
ਬਾਜ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ -ਡਾ. ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ, ਨਿਰੰਜਣ ਬੋਹਾ, ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ			
ਤੇ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਸ਼ਟ			0
ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ -ਡਾ. ਚੰਦਰ ਮੋਹਨ, ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ			
ਤੇ ਡਾ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ			0
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ -ਡਾ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ			0

ਅੰਤਿਕਾ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ			0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ			0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ			0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਫੁਟਕਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ			0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ			0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਪੀ.ਐੱਚ.ਡੀ. ਪੱਧਰ ਦਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ			0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਐੱਮ.ਫਿਲ. ਪੱਧਰ ਦਾ			
ਤੇ ਐੱਮ.ਏ. ਦਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ			0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ			0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ			0
ਇਆਪਾ (I.A.P.A.A.) ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੁਰਸਕਾਰ			0

ਪੁਸਤਕ ਦਰਸ਼ਨ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ -ਡਾ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ			0
ਦੋ ਨਾਟਕ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ -ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਤੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ			0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਸਾਹਿਤ-ਸੰਸਾਰ :			
ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੇ ਸੁਹਜ-ਸੰਚਾਰ		-ਨਿਰੰਜਣ ਬੋਹਾ	0
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ			
‘ਬੀਮ-ਵਿਗਿਆਨਕ’ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ		-ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	0

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਓਰਾ

ਜਨਮ	: ਮਾਰਚ 8, 1937, ਸਿਆਲਕੋਟ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)
ਜਨਮ-ਮਿਤੀ	: ਸਰਕਾਰੀ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮਾਰਚ 8, 1938 ਦਰਜ ਹੈ
ਪਿਤਾ	: ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਮਾਤਾ	: ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ
ਪਤਨੀ	: ਕਸ਼ਮੀਰ ਕੌਰ
ਪੁੱਤਰ	: ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਅਤੇ ਸਹਿਜਪਾਲ
ਨੂੰਹਾਂ	: ਪਲਬਿੰਦਰ ਤੇ ਮਨਵੀਨ
ਪੋਤਰੀਆਂ	: ਮਨਪ੍ਰੀਯਾ ਤੇ ਮੋਹਨਾਮ
ਪੋਤਰੇ	: ਈਮਾਨ, ਕੁਰਬਾਨ ਤੇ ਸਾਗਰ
ਵਿੱਦਿਆ	: ਐਮ. ਏ., ਬੀ. ਏ. (ਆਨਰਜ਼), ਬੀ. ਟੀ.
ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ	: ਜਗਤਪੁਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ)

ਰਵੀ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦਾ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਰੇ ਕਾਲਜ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ। 1947 ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਉਪਰੰਤ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ, ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਜਗਤਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆ ਵੱਸਿਆ। ਏਥੋਂ ਡੇਢ ਕੁ ਮੀਲ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸਰਹਾਲ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ, 1952 ਵਿਚ, ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਐਫ. ਐਸ. ਸੀ. (ਮੈਡੀਕਲ) ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ

ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਇਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਰਵੀ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਕਰਕੇ ਡਾਕਟਰ ਬਣੇ। ਪਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਫ. ਐਸ. ਸੀ. 'ਚੋਂ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਕੇ, 1955 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਦੋਆਬਾ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. (ਜੂਨੀਅਰ ਬੇਸਿਕ ਟੀਚਰਜ਼ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ) ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। 14 ਮਈ, 1956 ਨੂੰ, ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਪਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਜਗਤਪੁਰ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ 8 ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਏਥੇ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਗਿਆਨੀ, ਬੀ. ਏ., ਐਮ. ਏ. ਅਤੇ ਬੀ. ਟੀ. ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ 6 ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਮਾਡਲ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਤਲਵਣ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਦਸ ਸਾਲ ਅਧਿਆਪਨ ਉਪਰੰਤ ਜਨਵਰੀ 1967 ਵਿਚ ਕੀਨੀਆਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਕੀਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਯੂਰਪ, ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਅਫਰੀਕਾ ਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ਾਰਟਨ ਕੀਤਾ।

1974 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਮੱਧ ਪੂਰਬ, ਯੂਰਪ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਗਰਦੋਰੀ ਕਰਦਾ, ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਗਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ (ਬੀ. ਸੀ.) ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ 1975 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਨਲ ਟੀਚਿੰਗ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬੀ. ਸੀ. ਕਾਲਜ ਆਫ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ (Hunting) ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਏਥੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ, ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਰਚਨਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਰੀਸੋਰਸ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਬਣ ਕੇ ਉਹ ਖੋਜ-ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਤੰਬਰ, 1991 ਤੋਂ 30 ਜੂਨ, 2003 ਤਕ, ਉਸ ਨੇ ਨਿਸਗਾ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕੁਲਵਕਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। 1 ਜਲਾਈ, 2003 ਤੋਂ ਉਹ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਕੁਲਵਕਤੀ ਲੇਖਕ ਬਣ ਗਿਆ।

ਰਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਰਟਸ ਕੌਂਸਲ ਨੇ, 1980 ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਉਸਦੇ ਨਾਟਕ “ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ” (1983) ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ‘ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ’ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। 1992 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ, 1993 ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਡੈਨਮਾਰਕ) ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਤੇ 1994 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ (ਅਮਰੀਕਾ) ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ 2000 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਹਿਸਦੀ (ਮਿਲੇਨੀਅਮ) ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਅਤੇ 2001 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। ਜੂਨ, 2003 ਵਿਚ ਨਿਸਗਾ ਸਕੂਲ-ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ, 2004 ਵਿਚ ਨਿਸਗਾ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਭਿਨੰਦਨ ਕੀਤਾ। 22 ਅਗਸਤ, 2004 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਨੇ ਤੇ 2005 ਵਿਚ ਇੰਡੋ ਕਨੇਡੀਅਨ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਕੈਨੇਡਾ) ਨੇ ਰਵੀ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਸਾਹਿਤਿਕ ਦੇਣ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਆ।

22 ਜਨਵਰੀ, 2006 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ “ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸਕਾਫ਼ਤ” ਨੇ “ਜੀਵਨ-ਕਾਲ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ-ਪੁਰਸਕਾਰ” ਨਾਲ, “ਵਰਲਡ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਚਰ ਐਂਡ ਹੈਰੀਟੇਜ” ਨੇ “ਤਮਗਾ-ਏ-ਹੁਸਨ-ਏ-ਕਾਰਕਰਦਗੀ” ਨਾਲ, “ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਂਡ ਆਰਟਿਸਟਸ” ਨੇ “ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ” ਨਾਲ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ “ਸ਼ਾਲ” ਨਾਲ ਅਭਿਨੰਦਤ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਰਜਿ:) ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਜਗਤਪੁਰ (ਰਜਿ:) ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਲ 2006 ਵਿਚ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੌ ਸਾਲਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਵੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸਾਹਿਤਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ “ਵਿਲੱਖਣ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ-ਪੁਰਸਕਾਰ” ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। 2007 ਵਿਚ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਲਿਸਟਰ (ਇੰਗਲੈਂਡ), ਸਿਪਸਾ ਤੇ ਅਦਾਰਾ ਵੀਯਨਜ਼ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਟੀ.ਵੀ., ਟਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। 2008 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ‘ਪਰਵਾਸੀ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ’ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ “ਸਰਬ-ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ” ਭੇਟ ਕੀਤਾ। 2011 ਵਿਚ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਅਕਾਦਮੀ (ਲੁਧਿਆਣਾ, ਭਾਰਤ) ਨੇ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ “ਨਾਟ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ” ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ “ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼

ਕੋਲੰਬੀਆ (UBC)”, ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ “ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ) ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ” ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ “ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ” ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ “ਅਰਪਨ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ”, ਕੈਲਗਰੀ (ਅਲਬਰਟਾ, ਕੈਨੇਡਾ) ਨੇ ਰਵੀ ਨੂੰ “ਇਕਬਾਲ ਅਰਪਨ ਯਾਦਗਾਰੀ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ” ਨਾਲ ਅਭਿਨੰਦਤ ਕੀਤਾ। 2013 ਵਿਚ “ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬੀ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਕਲੱਬ (ਕੈਨੇਡਾ)” ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ’ ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਇਆਪਾ ਦਾ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਕ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗ਼ੈਰ-ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੇਖਕ ਹੈ—ਜਿਸਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਾਇਦੇ ਆਜ਼ਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਚ ਐਮ. ਏ. ਦੇ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਉੱਤੇ ਪੀ.ਐੱਚ.ਡੀ. ਪੱਧਰ ਦਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਡਰਾਮੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ, ਡਾ. ਨਿਗਹਤ ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਨਾਰੂ ਨੇ, 2009 ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲਾਹੌਰ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ “ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਥੀਮ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ”, ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ, ਆਪਣਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ, 2008 ਵਿਚ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਭਾਰਤ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਕੇ, ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ 2014 ਵਿਚ ਛਪੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ, 12 ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁਣ ਤਕ 11, ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਖੇਡੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ : ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ

